

Názov	Nekonformita a konformita v mikrokultúrach (I. Lukšík)
Vymedzenie problému	V súčasnej dobe sme všeobecne v rôznych kultúrach svedkami dvoch procesov. Jednak je to proces globalizácie a uniformizácie živený predovšetkým vzormi, ktoré prináša pôsobenie elektronických médií a filmu a tiež proces individualizácie, ktorý má pôvod v individuálnej originalite a špecifických alternatívnych kultúrach najmä medzi mládežou a intelektuálmi. Medzi týmito procesmi dochádza k napätiam. Vystáva potreba pochopiť tieto procesy a ich vzájomné vzťahy, v našom prípade predovšetkým na sociálnej mikroúrovni.
Ciele	1. Zistiť, čo je/považované za/ konformné a nekonformné v rôznych sociálnych mikrokultúrach (<i>pojmy konformita, nekonformita, mikrokultúra sú vysvetlené v časti: Vymedzenie pojmov</i>), ako to ovplyvňuje ich fungovanie a vzťahy s okolím.
Základné otázky:	1. Akými znakmi konformity a nekonformity sa vyznačujú sociálnych mikrokultúry mládeže, rodičov a učiteľov na Slovensku na konci dvadsiateho storočia? 2. Aké sú rozdiely a podobnosti slovenských mikrokultúr s ďalšími európskymi mikrokultúrami? 3. Ako sa jednotlivé sociálne mikrokultúry presadzujú, vzájomne ovplyvňujú, inovujú a socializujú?
Teoretické východiská	Východiskom je „nová“ hermeneutická paradigma (Smith, Harré, Van Langenhove, 1995), ktorá v skúmaní uprednostňuje pochopenie a deskripciu pred meraním, počítaním a predikovaním, významy pred kauzalitou a frekvenciami...
Vymedzenie pojmov	...V tomto rámci pracovné vymedzujeme sociálne mikrokultúry ako spôsoby a obsahy komunikácie, spôsoby života, typické pre istú vzájomne komunikujúcu skupinu ľudí, ktorá nemusí byť ohraničená formálnym rámcom primárnej (napr. rodina) alebo sekundárnej sociálne skupiny (trieda, partie a pod.).
3. Súčasný stav problematiky	V sociálnych vedách je podstatne významnejší záujem o konformitu ako o nekonformitu, čo ilustruje napr. 8 prác týkajúcich sa nekonformity a 132 týkajúcich sa konformity v SSCI za prvý polrok 1998. Tento väčší záujem o konformitu pramení z pôsobivých experimentov Sherifových (1935), Aschových (1956), Crutchfieldových (1955) a ich nasledovníkov.

Metóda	<p>Výskum bude prebiehať v troch na seba nadväzujúcich fázach.</p> <p><u>1. fáza: pološtrukturované interview</u></p> <p><u>2. fáza: riadené diskusie a ich analýza</u></p> <p><u>3. fáza: Q-metodológia</u></p> <p><u>Procedúra spracovania výsledkov</u></p>																					
Procedúra spracovania výsledkov	<p>Interview a diskusie budú nahraté na audio-záznam a doslovne prepísané. Bude uskutočnená diskurzívna analýza záznamov a textov postupmi známymi v sociálnej psychológii (Billig, 1992, Edwards, Potter, 1992, Gilbert, Mulkay, 1984, Potter, Wetherell, 1987). Kódovanie budú vykonávať dvaja odborníci. Q triedenia budú spracované faktorovou analýzou typu Q. Na spracovanie bude použitý software P.C.Q. (Strickling, 1987).</p>																					
Výskumná vzorka	<table border="0" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 60%;"></td> <td style="text-align: right; width: 20%;">mesto</td> <td style="text-align: right; width: 20%;">vidiek</td> </tr> <tr> <td>mladí ľudia: vek 14-18, gymnázium</td> <td style="text-align: right;">5</td> <td style="text-align: right;">5</td> </tr> <tr> <td>mladí ľudia: vek 14-18 učňovské školy</td> <td style="text-align: right;">5</td> <td style="text-align: right;">5</td> </tr> <tr> <td>mladí ľudia: vek 19-24 VŠ</td> <td style="text-align: right;">5</td> <td style="text-align: right;">5</td> </tr> <tr> <td>rodičia:</td> <td style="text-align: right;">5</td> <td style="text-align: right;">5</td> </tr> <tr> <td>učitelia</td> <td style="text-align: right;">5</td> <td style="text-align: right;">5</td> </tr> <tr> <td colspan="3" style="text-align: right;">SPOLU: 50? 60</td> </tr> </table> <p>Diskusie sa zúčastní v každej kategórii jedna skupina po 10 ľudí, spolu 100 ľudí. Pre Q triedenie bude v každej kategórii oslovených 15 ľudí, spolu 150 ľudí. Podľa ostatných parametrov (pohlavie, náboženská príslušnosť) bude vzorka vytváraná tak aby bola vyvážená a čo najpestrejšia.</p>		mesto	vidiek	mladí ľudia: vek 14-18, gymnázium	5	5	mladí ľudia: vek 14-18 učňovské školy	5	5	mladí ľudia: vek 19-24 VŠ	5	5	rodičia:	5	5	učitelia	5	5	SPOLU: 50? 60		
	mesto	vidiek																				
mladí ľudia: vek 14-18, gymnázium	5	5																				
mladí ľudia: vek 14-18 učňovské školy	5	5																				
mladí ľudia: vek 19-24 VŠ	5	5																				
rodičia:	5	5																				
učitelia	5	5																				
SPOLU: 50? 60																						
Predpokladaný prínos	<p>Predpokladáme, že rozvíjanie nového pohľadu - koncepcie sociálnych mikrokultúr bude prínosom pre sociálnu psychológiu a príbuzné disciplíny.</p> <p>Je možné predpokladať, že získané poznanie napomôže hlbšiemu pochopeniu praktických otázok ako sú občianska angažovanosť mládeže, ale aj delikvencie mládeže, drogové a sexuálne experimentovanie a pod.</p>																					
Research Timetable	<p>12/1999-2/2000 - doplnenie teoretických východísk projektu príprava teoretického článku</p> <p>3-4/2000 - príprava scenára interview pre mládež, rodičov a učiteľov</p> <p>5-6/2000 - realizácia 60 interview</p> <p>7-9/2000 - prepisy interview, analýza interview</p> <p><u>do 30. 11. 2000 správa</u></p>																					

	<p>10-12/2000 - analýza interview, vystúpenie na konferencii</p> <p>1-3/2001 - príprava scenára diskusie a realizácia 10 diskusií</p> <p>4/2001 - príprava článku</p> <p>5-6/2001- príprava a realizácia prieskumu metódou Q-triedenia, prezentácia na konferencii</p> <p>7-8/2001 - príprava 2. článku</p> <p>9-11/2001- príprava 3. článku vystúpenie na konferencii, záverečná správa, príprava pre dve kroskultúrne štúdie (s ČR a GB).</p> <p><u>Do konca novembra 2001 - záverečná správa</u></p>
Náklady	Príloha

Priloha:**Modified costs**

ITEM:	PROPO- SED COST (IN US\$)	APPRO- VED COST	PROPO -SED COST-2
Transcription of interview and discussion (70 interviews & discussions, approx. 25 pages, 400,- Sk each	739	739	739
Coding of interviews and discussions (one independent specialist: 70 interv. & disc., 400 Sk each	739	739	739
Conference UK 5 days (traveling expenses 10.000 Sk, accom. 16.500 Sk, food 7000)	884	884	884
Participation in two in-country conferences (travel. expenses 500 Sk, conf. fee 300 Sk, accom., food 1200 Sk)	106	106	106
Books and journals (10 foreign books, 2500 Sk each, 2 journals, 500 Sk each)	792	<u>reduced</u> <u>to 500</u>	500
audiotapes (140 pieces, 50 Sk each)	185	185	185
PC floppy disks (20 pieces, 40 Sk each)	21	21	21
printer and copy toner	158	158	158
paper (10 packages, 150 Sk each)	40	40	40
secretarial works (1 000 hours)	1 266	not approved	*
notebook (to provide more rapid transcription)	1 319	not approved	**
remunerations for interview participants (50, 100 Sk each)	132	132	132
remunerations for discussion participants (10 disc./10 people, 100 Sk each)	264	264	264
remunerations for completing the Q sorting(150, 50 Sk each)	198	198	198
translations (30 pages, 300 Sk each)	237	not approved	***
ALTOGETHER	7 080	3 966	4 500

Proposal for a new use of reduced means:

***- Technical assistance at the research (10 discussions, 10 Q-sortings) 200**

**** - Technical assistance at inserting of Q-data to PC 200**

*****- Travelling expenses at the research and purchase of books
(Vienna etc.) 134**

mapa:

Konformita a nekonformita v mikrokultúrach

Dominantná kultúra

SM2k

Sociálna mikrokultúra -SM1

Znaky*, napr.: sociálna podpora,
komunikácia, vnútorná konformita a
Nekonformita

Jednotlivec-a v SM:

identita
životný štýl
ne/rizikové správanie

SM3nk

* Znaky:

- Popisné: veľkosť, zloženie podľa veku, pohlavia, bydliska...
- Materiálno-kultúrne: oblečenie, „úprava tela“, hudba, obľúbené TV relácie (K), „drogy“(NK)... *spoločný jazyk*
- Sociálne: vzťahy, pozície, role, funkcie ...
- Aktivitné: trávenie času- kde, ako, s kým, *prečo?*

- Ídeové: presvedčenia, hodnoty, pravidlá, vnútorné „normy“, „filozofické jadro“

Tézy (hypotézy) z predchádzajúcich výskumov, teórií, ktoré môžu súvisieť s našou témou

VŠEOBECNÉ

- * Došlo k výraznej individualizácii v živote všetkých vrstiev, k pluralizácii a heterogénnosti životných štýlov, seba-socializácii a seba-determinácii (Beck).
- * V individualizovanej spoločnosti ľudia nemajú jasne vyhranené referenčné skupiny.
- * Detstvo sa stáva adultistické a mladosť infantilnou (Uhrová).

SOCIÁLNE:

- * Vzťahy s rodičmi viac otvorili a uvoľnili v smere väčšiemu rešpektovaniu práv a integrity jednotlivých členov rodiny(Christhol,1995).
- * Rodičia ustupujú zo sociálneho sveta dospelých a pribúda tam rovesníkov (Lukšík, Mišíková, 1994)
- * Pevné rodinné zväzky a priama kontrola každodenného života detí dospelými doma je nahradzovaná aktivitami detí mimo rodiny a zvyšujúcou sa orientáciou na rovesnícke skupiny(Chisholm, Buchner, Kruger, Brown, 1990).

KULTÚRNE:

- * Skoré oslobodenie sa od bezprostrednej kontroly zo strany dospelých dáva deťom prístup k materiálnym a kultúrnym zdrojom nezávislým od vplyvu dospelých(Chisholm, Buchner, Kruger, Brown, 1990).
- * Pre mládežnícke kultúry je typická pestrosť, rôznorodosť až „kvetnatosť“ (Christhol, 1995)

Voľný čas

- Voľný čas je najdôležitejším priestorom sebaujedenia a sebarealizácie mladých ľudí
- Vo voľnom čase si mladí ľudia vytvárajú svoj vlastný životný štýl, sociálnu a kultúrnu špecifickosť (aj keď samozrejme ovplyvnené mediálne ponúkanými vzormi).
- Vo voľnom čase dochádza k individualizácii, ale aj k vrstvníckej socializácii, k hľadaniu vlastnej identity, resp. viacerých sociálnych identít (Lukšík, Hradílková, 2003).
- Existujú rozdiely v trávení voľného času v stredoeurópskych a západoeurópskych krajinách (Budinská, Pekla, 2000)

O BIOGRAFII:

- * Životné dráhy mladých sa dešandarizovali (*Olk, 1988, In.Uhrová 1999*).
- * Vlastný život mladých sa stáva neopakovateľným vlastným projektom. W. Fuchs (*Fuchs, 1994, In:Uhrová 1999*)
- * Štandardná biografica mladého človeka má v súčasnosti podobu biografie konštruovanej nekonečnou sériou osobných volieb (Stafseng, 1995)
- * Biografica sa už nepíše emocionálne, ale skôr kognitívne a kultúrne(Stafseng, 1995)

O IDENTITE:

- * Zvýšil sa pocit seba samých ako autonómnych jedincov, ktorí si môžu - mali by si - robiť vlastné plány a rozhodovať o svojom živote, mať za ne väčšiu osobnú zodpovednosť. (Christhol,1995)
- * Problém identity sa stáva súkromným problémom (Giddens)
- * Zapadnutie do (*dipping into*) množstva sociálnych zoskupení v každodennom živote je spôsobom potvrdzovania si sociálnej identity a štýlov.
- * Deti a mladí ľudia sú objektom výchovného formovania („paradigma detstva“)
- * Len dospelí je nezávislá a autonómna entita („paradigma detstva“)

O MOCI:

- * Deti a mladých ľudia sú ekonomicky závislí.
- * Mladí ľudia sú bezmocní, t.j. bez moci a vplyvu na spoločenské udalosti.
- * Moc majú mladí ľudia len v svojom špecifickom, relatívne autonómnom sociálnom svete(Mišíková, 1999), čo môže byť dôvodom, prečo im je vzácny.

O KMEŇOCH:

- * Pre sociálne zoskupenia mládeže platí otvorenosť hraníc a fluktované členstvo (Maffesoliho tribe)
- * Sociálne zoskupenie - tribe sa vzťahuje k istému prostrediu života, je istým stavom mysle a je väčšinou vyjadrený životným štýlom, ktorý preferuje vonkajší zjav a formu(Bennett, 1999).
- * Kmeňové (tribal) hodnoty nahrádzujú etickú orientáciu Durkheimovho „kolektívneho“ svedomia a tradičnej morálky (Hendry, Kloep, Olsson, 1998).

O ŠTÝLE:

- * Štýl sa manifestuje prostredníctvom obliekania, výzoru, hudby, činnosťami atd.
- * Štýl je silným prostriedkom, ktorý dáva skupine hodnotu a súdržnosť.

- * Funkcia štýlu je podobná s totemom, ako to uvádza Durkheim, teda ako niečo, čo poskytuje viditeľné vyjadrenie individuálneho významu prináležania ku skupine - prináležanie k niečomu, čo kompenzuje nedostatok „individuality“.
- * Štýl umožňuje skupine poznať sa a byť poznanou (Gelder, Thornton, 1997).

O MIKROKULTÚRACH:

- * Reálny je pre jedinca len mikrosvet (W. James)
- * MK slúži ako pokračovanie, či náhrada za tradičný život v komunitách, aj keď nemusí byť založená na príbuzenských alebo susedských vzťahoch.
- * Existujú, v rámci mikrokultúr, aj sociálne zoskupenia, ktoré si vytvárajú a uchovávajú aj istú vlastnú kultúrnu autenticnosť a tvorivosť.
- * Každá MK má nejakú oporu, je podmienená obmedzovaná, či posilňovaná kultúrou vyššej úrovne.
- * MK je deviantná od normatívnych ideálov dospelých kumunít.
- * MK sa líši od nediferencovaných, iracionálnych a politicky manipulovateľných más svojou aktivitou a kreativitou (Gelder, Thornton, 1997).
- * Vzorka kulturálne zdieľaných obsahov v MK nie je postihnuteľná vo väčších sociokulturálnych celkoch (Sirsi, Ward, Reingen, 1996).
- * Dôležitými znakmi MK sú: prítomnosť a funkcie „experta“, kultúrne jadrové koncepcie, sociálne spojenia a štruktúra sociálnej siete (Sirsi, Ward, Reingen, 1996).

O KONFORMITE A NEKONFORMITE

- * Konformita a nekonformita nie sú viazané na „triedne“ prostredie (z vlastných výskumov).
- * Výrazná prispôbivosť, sociabilita v sebe skrýva potenciál agresívnej odplaty (z vlastných výskumov).
- * Nekonformita sa nemusí spájať s imidžom nekonformistu.

Okruhy výsledkov:

Findings:

a/ Distinctness of social microcultures from other similar social forms

b/ Description of social microcultures near the school environment

c/ Analysis of relationship between microcultures and leisure time

d/ Analysis of social microcultures in connection with conform and nonconform lifestyles

e/ Basic signs of safe and endangered social microcultures

Pozri napr.:

Lukšík, I.: Interakcie sexuálnych a drogových rizík: sumarizácia výsledkov z dvoch socio-kultúrnych prostredí. *Československá psychologie*. 47, 2003, 5, s. 438-452.

Lukšík, I.: Sociálne konštrukcie nekonformity a rebelstva mladých ľudí žijúcich doma a vo výchovných zariadeniach. In: *Psychológia pro třetí tisíciletí*. Praha, Testcentrum a CMPS, 2000, 271-276.

Lukšík, I., Zbořilová, M.: Konformita a nekonformita vo vnímaní a identifikácii sa detí a mládeže. In: *Psychológia pro třetí tisíciletí*. Praha, Testcentrum a CMPS, 2000, 277-281.

Zacharová, Z., Lukšík, I.: Deskripcia vzťahu identity a mikrokultúry v adolescencii. In: Řehulka, O., Řehulková, E. (ed.): *Psychologické otázky adolescence*. Brno, Scan, 2001, 66-80.

Lukšík, I.: Sociálne mikrokultúry mladých ľudí - priestor viac a menej bezpečný. Prednáška na “. In: Sarmány Schuller (Ed.): *Psychológia pre bezpečný svet*. Zborník príspevkov z Psychologických dní 10.-12.9. 2001 v Trenčíne. Bratislava, Stimul, 2001, 309-313.

Lukšík, I.: Sociokultúrny priestor mladých ľudí. Zborník z konferencie: *Perspektívy práce s deťmi a mládežou, komunitná filantropia pre deti a mládež na Slovensku a možnosti rozvoja*. Bratislava, NDS, 2000 (bez číslovania).

Lukšík, I.: Social microcultures. *Human Affairs* 11, 1, 2001, p. 3 - 12.

Príklad výsledku: Spôsob života, v ktorom hrá úlohu marihuana a alkohol, partnerský vzťah a sexualita mladých ľudí (Na základe výsledkov prieskumov Lukšík 2001, Lukšík, 2002).

<i>SPÔSOB ŽIVOTA</i>	DROGY (alkohol a marihuana)	PARTNERSKÝ VZŤAH, SEXUALITA
1. Zameranie na zábavu	Droga ako súčasť prostriedok zábavy a odviazanosti	Sexuálne pôžitky tu a teraz, Promiskuita
2. Prekračovanie hraníc	Zážitok z nepoznaného a zakázaného	Sex pred svadbou
3. Individualizmus, Sloboda, Tolerancia k rôznym filozofiám (okrem kresťanstva), Vlastná odlišnosť	Droga ako súčasť životnej filozofie	Osobná zodpovednosť, Sexuálna sloboda, Tolerancia/riziko nevery, Tolerancia sexuálnej inakosti
4. Medzigeneračný odstup: iná hudba, trávenie voľného času, Únik zo sveta povinnosti, Odstup od školy a učiteľov	Iná droga ako u dospelých, Intrageračná drogová súdržnosť: Marihuana v súdržných sídliskových partkách, alebo v partkách s prírodnou filozofiou.	Spochybnovanie manželstva, Tlak/poznanie sexuálneho života rovesníkov, Prioritou je vrstovnícka komunikácia
5. Prechod k dospelosti, prispôbovanie sa životu dospelých	Legálne drogy	Vážne partnerstvá, Ťažká, ale dôležitá vernosť, Ochrana pred rizikami, Niektorí smerujú k manželstvu